

GPS-sporing av elever

Utdanningsdirektoratet har svart Fylkesmannen i Østfold om det er innenfor opplæringslovens bestemmelser å kunne bruke GPS-sporing av elev(er) i skoletiden.

TOLKNINGSUTTALELSE | 27.03.2015

Innholdet i tidligere opplæringsloven § 9a-1, reguleres nå av opplæringsloven § 9 A-2.

Gjelder

- Opplæringslova - § 9 A-2 Retten til eit trygt og godt skolemiljø
- Forskrift til opplæringslova - § 12-1 Tryggleik for elevane

Utdanningsdirektoratet viser til henvendelsen fra Fylkesmannen i Østfold datert 10.02.2015. Fylkesmannen ber om en avklaring fra direktoratet på om det er innenfor opplæringslovens bestemmelser å kunne bruke GPS-sporing av elev(er) i skoletiden.

Utdanningsdirektoratet mener bruk av GPS-sporing innebærer et inngrep i den enkeltes personlige integritet. Det er ingen bestemmelser om bruk av GPS-sporing i opplæringsloven.

1. Det første spørsmålet vi må ta stilling til er om GPS-sporing i skoletiden er så inngripende at det vil regnes som bruk av tvang, eller om dette er et tiltak der det er tilstrekkelig med samtykke.

Tvang

Det er ikke er hjemmel for bruk av tvang i opplæringsloven. Vi viser i den forbindelse til Kunnskapsdepartementets brev av 29.06.2011 til Oslo kommune, der departementet har uttalt seg om adgangen til bruk av tvang og makt i skolesektoren. I brevet heter det bl.a. at det ikke er hjemmel for bruk av tvang eller makt i opplæringsloven, og at de mulighetene skolens personale har til å utøve fysisk makt reguleres av straffelovens regler om forbud mot blant annet legemsbeskadigelse, jf. straffeloven §§ 228 flg., og reglene om nødrett og nødverge, jf. straffeloven §§ 47 og 48.

Dersom GPS-sporing anses som bruk av tvang, vil det ikke være adgang til dette, selv i de tilfellene der foreldrene/eleven ønsker/samtykker til slik sporing.

Utdanningsdirektoratet mener GPS-sporing i de tilfellene eleven og foreldrene ønsker dette, og har samtykket til et slikt tiltak, ikke kan anses som bruk av tvang. Eleven kan selv velge å fjerne GPS-senderen og er dermed ikke tvunget til å ha den på seg. Vi mener det må være en forutsetning for å benytte en slik sender at eleven, foreldrene og skolen, er innforstått med at GPS-senderen kan fjernes dersom eleven ønsker det, og at skolen ikke kan tvinge eleven til å ha den på seg.

Vi viser til informasjon på Datatilsynets hjemmeside i en artikkel om GPS og sporing, (publisert 06.06.2011, sist endret 16.01.2012) der det fremgår at: «Hovedregelen er at virksomheter skal be om samtykke fra brukerne når de tilbyr tjenester som krever informasjon om hvor brukerne befinner seg (geolokalisering). Det står videre i artikkelen at: «Det er også et krav om å gi brukerne av tjenestene forståelig informasjon om hvilke opplysninger som brukes til hva og hvordan og hva samtykket innebærer. Brukeren skal også ha mulighet til å trekke tilbake sitt samtykke.»

Utdanningsdirektoratet mener det vil kunne være adgang til å GPS-spore en elev i skoletiden dersom det er foretatt en konkret vurdering i den enkelte sak, foreldrene, eleven og skolen er enig i dette og det foreligger et skriftlig, informert samtykke fra foreldrene/eleven.

Samtykke

Foreldre med foreldreansvar sin rett til å samtykke på vegne av barnet følger barnelovens regler. Det følger av barneloven § 31 at etter hvert som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkter på saken det dreier seg om, skal foreldrene høre hva barnet har å si før de tar avgjørelser om personlige forhold for barnet. Det skal legges vekt på det barnet mener alt etter hvor gammelt og modent barnet er. Et barn som er fylt syv år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal få informasjon og mulighet til å si sin mening før det blir tatt avgjørelser om personlige forhold for barnet. Når barnet er fylt 12 år, skal det legges stor vekt på hva barnet mener. Foreldrene skal gi barnet stadig større selvråderett med alderen og frem til barnet fyller 18 år jf. barneloven § 33.

I samtykket bør det fremgå klart at barnet har blitt hørt og at både foreldrene og barnet ønsker at det benyttes GPS-sporing i skoletiden. Når barnet er 15 år avgjør barnet selv spørsmål om valg av utdanning

jf. barneloven § 32.

Når barnet selv avgjør om de ønsker spesialundervisning og selv avgjøre om de vil søke inntak til videregående opplæring, mener vi de også selv må kunne velge om de ønsker å bli GPS-sporet i skoletiden. Vi mener derfor at for elever over 15 år er det tilstrekkelig med deres samtykke.

2. Det neste spørsmålet Utdanningsdirektoratet må ta stilling til er om skolen/skoleeier må tillate GPS-sporing når de har fått samtykke fra foreldrene/eleven, eller er det kommune/fylkeskommunen som kan avgjøre om de vil benytte GPS-sporing eller ikke.

Skolens ansvar

Elever har rett og plikt til grunnskoleopplæring, jf. opplæringsloven § 2-1. Ungdom som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring, har etter søknad rett til tre års videregående opplæring, jf. opplæringsloven § 3-1. I skoletiden er det kommunen/fylkeskommunen som er ansvarlig for elevenes sikkerhet, jf. forskrift til opplæringsloven § 12-1. Når skolen er ansvarlig for sikkerheten til elevene, må tilsynet i praksis være forsvarlig i forhold til risikoen for at skade eller ulykke kan skje jf. § 12-1 bokstav a.

Skolen må vurdere hvilke tiltak de mener er nødvendig i det enkelte tilfellet. Alle elever i grunnskoler og videregående skoler har rett til et godt fysisk og psykososialt miljø som fremmer helse, trivsel og læring jf. opplæringsloven § 9a-1. I tillegg må skolen sikre tilstrekkelig tilsyn.

I og med at det er skolen som har ansvaret for eleven i skoletiden, er det skolen/skoleeier som må vurdere om de mener det er tilstrekkelig for elevenes sikkerhet med GPS-sporing, eller om det er andre tiltak som er nødvendig for å ivareta elevenes sikkerhet i skoletiden, for eksempel tilsyn av en assistent. I denne vurdering må skolen/skoleeier blant annet vurdere risikoen for at eleven velger å fjerne GPS-senderen eller at teknologien svikter. Foreldre/elever kan altså ikke kreve at skolen tar i bruk GPS-sporing.

Skolen må ha rutiner for hvordan informasjonen lagres og hvem som har tilgang til informasjonen. Ett prinsipp etter personopplysningsloven er at det ikke skal lagres opplysninger lenger enn det som er nødvendig for å gjennomføre formålet med behandlingen jf. personopplysningsloven § 28. Ettersom formålet med sporingen her er å finne ut av hvor eleven er på et gitt tidspunkt, ikke å kartlegge hvor eleven er over tid, mener vi det ikke er behov for å lagre opplysningene lenger enn en skoledag, og at opplysningen bør slettes hver natt. I samtykket fra foreldrene/eleven må det fremgå hvor lenge opplysningene lagres.

Opplæringen i offentlige grunnskoler og i offentlige videregående skoler skal være gratis, jf. opplæringsloven §§ 2-15 og 3-1.

Konklusjon:

Bruk av GPS-sporing er ikke omhandlet i opplæringsloven. Utdanningsdirektoratet mener det vil kunne være adgang til å GPS-spore en elev i skoletiden dersom det er foretatt en konkret vurdering og foreldrene/eleven har samtykket til et slikt tiltak. Foreldrene/eleven kan på den annen side ikke kreve at skolen tar i bruk GPS-sporing. Dersom GPS-sporing tas i bruk må skolen/skoleeier sikre at de har rutiner for hvordan informasjonen fra GPSsenderen behandles, og foreldrene/eleven kan ikke pålegges å dekke utgifter i forbindelse med GPS-sporing.

Vår referanse: 2015/1188